

Lagmandens Olajtale 2008

Hr. formand.

Som sandskornet i fortællingen om de fortabte spillemænd efter William Heinesen er vi en del part af det internationale samfund. Men vi bliver alligevel aldrig mindre, end vi gør os selv til. Vil vi blive et centrum blandt andre, så har vi mulighederne og rigdommene til dette.

Et centrum for os, som bor og lever her, for dem, som har løst til at bosætte sig på Færøerne, og for de nationer, som vi samarbejder med. Et samfund, hvor alle er velkomne, hvor alle kommer til orde, og hvor der er udfordringer til alle. Hvor retfærdighed og solidaritet er et særkende, og hvor alle føler sig godt tilpas.

Hr. formand.

Farten i økonomien er reduceret, både ude i verden og i vores samfund. Høje oliepriser har tvunget dele af fiskerierhvervet i knæ. I hjemmene mærker vi også, at olieregningen er øget væsentligt, at madvarepriserne er øget, og tillige renten. Og de, som har forsøgt sig med investeringer i aktier, ser også mørke skyer i øjeblikket.

Jo, vi mærker alle denne dårlige økonomiske udvikling.

Men økonomien har det godt. Der er arbejde til alle, for både i erhvervene og i det offentlige er der brug for gode og dygtige folk.

Lad mig sige det helt klart. Vi er ikke på vej ind i en krise som dengang i halvfemserne.

I dag er den offentlige gæld lille, og landet her penge til rådighed.

I halvfemserne, da landskassen var tynget af garantier og bankredningerne, kom gælden op på 6,7 mia. – mere end 100 procent af BNP. I dag er landskassens gæld 2,1 mia. – kun 15 procent af BNP, udover at landet ejer 2,3 mia. i indeståender. Samlet set har Færøerne et nettotilgodehavende på omkring 3 mia. kroner.

Arbejdsløsheden er rekordlav, omkring 1 procent – selvom det muligvis er højere i bestemte områder. Dette er det laveste i den vestlige verden. I halvfemserne var arbejdsløsheden oppe på hele 25 procent.

Så vi har det godt, selvom medvinden dog er taget af for en stund.

Vurderingsinstitutionen Moody's gav ligeledes vores økonomi og finansstyring et godt skudsmål. Det bærer præg af, at omverdenen har tiltro til Færøerne.

Men vinden tager til i styrke. Nu gælder det om at stryge sejlene og i fællesskab bruge godt sømandskab, så vi kommer om skærene i god behold og ind i roligere og dybere hav.

Hr. formand.

Vi har behov for grundlæggende ændringer til at skabe en ny og bedre periode i vores historie med væsentlig mere stabil økonomisk udvikling.

Efter lagtingsvalget i januar blev det valgt at danne en anden koalition. Enhver koalition har sine sager, som den vil fremme, medens andre sager bliver lagt til side, fordi man ikke kan opnå enighed om dem. Derfor er det nødvendigt med nyt politisk samarbejde, således at presserende sager ikke kommer til at ligge uløste for længe.

Vi i landsstyret og i koalitionen har sat os for at gå foran i disse tider med forandring og tage de rette afgørelser – ikke bare afgørelser, som giver resultat i morgen eller i overmorgen, med også langt frem i tiden.

Og her er Vision 2015 en væsentlig vejviser, for med denne har eksperter, interessegrupper, erhvervsliv og fagforeninger sat ord på, hvordan vi kan komme blandt de mest fremmelige nationer.

Det er vores ansvar at udføre visionen i vores arbejde og at sikre et godt livsgrundlag hos os, som bor her, og for dem, som vil komme til Færøerne. At sikre den levemæssige velfærd.

Vi står ved en korsvej med store udfordringer, hvor den største er at ændre strukturen i fiskerierhvervet.

Koalitionen har sat sig for at udføre et traditionsskifte i fiskeripolitikken. Det bliver et af de væsentligste erhvervspolitiske tiltag, siden enhandelen blev aftaget i 1856.

Situationen i store dele af fiskeriflåden er dårlig. Der er flere årsager til dette. Lave fiskepriser og unormalt høje oliepriser. Bestanden på vores havområde er fisket ned, i særlig grad torskebestanden, der aldrig har haft det så dårligt. Salg og køb af fiskeskibe og fisketilladelser de seneste år – såkaldt overkapitalisering – ligger som yderligere belastning.

Landsstyret har en klar helhedsplan for fiskerierhvervet. Vi vil have et bæredygtigt og dynamisk fiskerierhverv, hvor politiske hindringer og pengemæssig støtte ikke fordrejer markedskræfterne. Erhvervet må tilpasse sig, da det er en afgjort forudsætning for en stærk og selvbærende økonomi, at hovederhvervet klarer sig uden støtte fra landskassen.

Fiskerierhvervet har altid evnet at tilpasse sig, og jeg har fuld tillid til, at den også kan gøre det denne gang.

For det første skal fiskebestandene genetableres hurtigst muligt, så vi sikrer grundlaget for fiskeriet i fremtiden. Dette gøres bedst ved at tage de biologiske anbefalinger i fuldt alvor. Dette bliver ligeledes stadfæstet i forslaget som landsstyremanden for fiskeri- og naturressourcer vil fremsætte på dette møde.

Fangstevnen kommer i et nyt leje, og det vil efterhånden give større gevinst til mandskab og skib, og både erhvervslivet og samfundet får mere ud af det. Når torskebestanden er genetableret, kan vi forvente at fiske omkring 30.000 tons om året. Det er tre gange som meget, som blev indhandlet i 2007. Mange hundrede mio. kr. ekstra alene i indhandlingsværdi kan man få ud af det, hvis vi plejer bestandene hensynsfuldt.

For det andet er det stærkt nødvendigt, at vores fiskeprodukter bliver produceret af et bæredygtigt og miljøvenligt erhverv. At tage hensyn til ressourcerne bliver mere og mere afgørende i fremtiden. Derfor må vi hurtigst muligt få færøske fisk godkendt som bæredygtige, da dette er krav, som allerede bliver stillet til fiskeproducenterne.

For det tredje må vi revidere alle love, som lægger hindringer for fiskerierhvervet. Ordningen med auktionssalg skal revurderes. Det samme gælder spørgsmålene om behandling af fisk ombord og begrænsningerne for at lande fiske i udlandet. Vi skal tilskynde til, at alt råmaterialet, også rogn og lever, kommer med hjem.

Der bliver etableret en råvareauktion eller et fiskedagsmarked, hvor alle rettigheder til landet råvarer skal handles frit, så at alle interesserede har adgang til naturens rigdomme – til folkets ejendom.

Dette er en kovending i forhold til den fastlåste situation i dag, hvor alle rettigheder er bundet til udloddede tilladelser, som er gældende til 1. januar 2018. En ordning, som har vist sig at være mere til nytte for dem, som forlader erhvervet, end for dem, som vil i gang med det.

Jeg forventer, at man allerede om ca. 3 – 4 år kan se resultatet af traditionsskiftet i fiskerierhvervspolitikken i økonomien – eller tidligere, hvis økologi og tilgang er os positiv stillet. Derfor er det særlig interessant, at undersøgelser af fiskenæring er af de helt gode, og der er mere liv i havet.

Landsstyret og koalitionen er overbevist om, at kursen må ændres. Vi er også til rede til at godtage et underskud på finansloven for at holde aktiviteten i gang og lægger op til udsving i økonomien, så længe fiskerierhvervet tilpasser sig.

Landsstyret vil ligeledes lægge sig efter at foretage investeringer i de områder, som bliver hårdest ramt, så påvirkningen ikke bliver så voldsom.

Vi tager imod denne udfordring, som vil gøre Færøerne til et centrum, der giver bæredygtigt erhverv og hensynsfuld behandling af ressourcerne den største opmærksomhed.

Hr. formand.

Vi skal ikke være bekymrede, for der er arbejde til alle hænder. Men ændringen i fiskerierhvervet kan medføre, at nogle personer må gå over i andet erhverv, at personer må skifte arbejde.

Den kendte skotske opfinder, Graham Bell, har engang sagt, at når en dør bliver lukket, går en anden op. Men problemet er, at ofte kan vi kun se den lukkede dør og ikke den åbne. Rundt omkring i landet er der folk, som vil finde nye muligheder, som vi ikke vidste var tilstede.

Vores velfærdssamfund skal forberede sig til denne ændring. Der er det vigtigt, at arbejdskraften har det faglige grundlag og opdateret viden. Ufaglærte skal få tilbud om udvikling af sine evner, en omskoling, hvor folk kan tage sig en uddannelse og få kursustilbud, så de kan påtage sig nye udfordringer.

Der bliver brug for flere hænder og gode hoveder på de fleste områder. Arbejdsmænd og håndværkere til at bygge lejligheder og huse, udvide infrastrukturen og skabe værdi. Ligeledes på andre områder er der brug for gode folk, særligt indenfor uddannelse, sundhed, pleje og service.

Udlændingeloven var et nødvendigt tiltag, som gør sagsbehandlingen lettere og hurtigere for arbejdskraften fra EU-landene. Udlændingesager og grænsekontrollen bliver overtaget i valgperioden, og vi går i gang med at forvalte udlændingeloven efter færøske forudsætninger.

En udlændingeinstitution er etableret, der skal sagsbehandle og oplyse udlændinge og deres rettigheder og pligter og give dem de bedste forudsætninger for at kunne trives på Færøerne.

Udlændinge, som vælger at arbejde og leve her, skal være hjerteligt velkomne. Vi skal være gode og folkelige mod dem, på samme måde som vi er ved hinanden.

At arbejdere flytter mellem lande er ikke nyt. Det gør færinger også. Derfor skal vi ikke sætte kikkerten for det blinde øje, men se virkeligheden og få ordnede forhold.

Udenlandsk arbejdskraft, som kommer til Færøerne, skal selvfølgelig arbejde efter de overenskomster, som er på arbejdsmarkedet.

Ligesom fiskebestandene er et råmateriale, som kræver hensynsfuld behandling, så er viden det samme – og måske det mest vigtige af alle.

Den bedste investering i viden er uddannelse. Derfor skal uddannelsesområdet for alvor udvikles.

Når vi som forældre følger vores børn i skole på første skoledag, skal vi føle os trygge. Børnene skal føle sig som verdens centrum. Hvert år starter omkring 700 børn i første klasse. Disse børn afspejler vores fremtid.

Det er i folkeskolen, at grundlaget bliver lagt under en efterfølgende uddannelsesretning. Derfor skal børnene være i sikre hænder. Vi har gode folkeskolelærere, som gør et godt arbejde. Og vi vil gøre vores til, at folkeskolen bliver et endnu bedre sted – både for elever og lærere.

Lærere og skole skal have værktøj til at udvikle læsefærdighederne i skolen. Derfor bliver der oprettet en ny uddannelse som læsevejleder.

Vi vil også i den kommende tid foretage tilbagevendende undersøgelser af trivsel og tilfredshed blandt elever, lærere og forældre.

I foråret var på ny prøver over hele landet, som sammen med undersøgelser er et nødvendigt værktøj til at sikre, at den faglige udvikling er på rette kurs.

Vi arbejder målrettet mod, at vores børn kommer hjem med moderne færøske bøger i skoletasken. Der skal ligeledes lægges vægt på, at materialet findes i digital udgave og kan bruges i undervisningen sammen med tidssvarende nyt IT-udstyr.

Det specialpædagogiske område skal styrkes og organiseres.

I dag er der flere dag- og skoletilbud til børn og unge med særlige behov, og flere nye muligheder til elever med adfærds-, tilknytnings- og trivselsvanskeligheder er undervejs. Alle disse tilbud skal organiseres under et, så forældre og pårørende kun skal henvende sig et sted. Således får vi en folkeskole for alle.

Grundlaget under folkeskolen bliver lagt i børnehaven. Derfor skal tilbud, planer og mål organiseres fra daginstitution til ungdomsuddannelse.

Et læseplansudvalg er nedsat til at udarbejde fælles planer for hele landet i alle fag, fra daginstitution til ungdomsuddannelser.

Både læreruddannelsen og pædagoguddannelsen bliver nu opgraderet til bachelorniveau.

I foråret blev Universitetet, Seminariet og Sygeplejeruddannelsen lagt sammen.

Dette er første skridt til at organisere de højere uddannelser i et lærdoms- og forskningscenter. Et center, der skal sikre samfundet og erhvervslivet relevante uddannelser og forskning på højeste internationale niveau. I år blev der udbudt nye uddannelser i jura, hav- og jordbundsvidenskab samt informationsteknologi.

Vi har også planer om at lave samarbejdsaftaler med uddannelsesinstitutioner i udlandet, så vi får mulighed for at få alskens uddannelser gennem fjernstudie. Støtteordningen skal ændres, så at de, der læser fjernstudier på fuld tid, også kan få studiestøtte.

Nye ungdomsuddannelser bliver efter planen klar til at sætte i værk, når skoleåret starter i 2009.

Arbejdet med at revidere erhvervsuddannelser er gået i gang. Målet er, at de bliver godkendt på samme niveau som tilsvarende uddannelser i nabolandene. Vi har planer om at oprette en serviceskole til madvare-, kokke- og tjeneruddannelser.

De, som går i gang med en uddannelse herhjemme, skal kunne fortsætte med videregående uddannelse, både i de nordiske lande og andre steder.

Vi har fremdeles behov for mere og nyere viden; derfor har forskning så stor betydning.

Målet er, at i 2015 skal 3 % af BNP blive brugt til forskning og udvikling. Her skal det offentlige gå forrest, men skal vi nå målet, må erhvervslivet finansiere sin del. I dag bliver mindre end 1 procent af BNP anvendt til forskning, hvor det offentlige betaler mere end trefjerdedele.

Videnskabsrådet, der er bemandet med landsstyremedlemmer og repræsentanter fra videnskabsmiljøet og erhvervslivet, er valgt og går snarest i gang med arbejdet. Videnskabsrådet skal sætte overordnede mål og retningslinjer for forskning og grundfæste denne i det færøske samfund.

Tre forskningsområder har i flere år virket under Landsstyreområdet for fiskeri- og naturressourcer. Der har været forsket i fangstteknologi, produktionsteknologi og bioteknologi. Der er sat penge af til endnu et område, som skal forske i fiskerierhverv og økonomi.

Fiskeopdræt arbejder bl.a. med projekter om at opdrætte torskeyngel og ved genundersøgelse af torsk. Der er store udviklingsmuligheder i torskeopdræt, da det færøske havområde er velegnet til dette formål.

Hvis alt går efter planen, bliver vi allerede i 2009 del af forskningssamarbejdet under EU, hvor 380 milliarder kroner bliver ydet i støtte fra 2007 til 2013.

Vi skal blive centeret, som ligger forrest på det forskningsområder, vi prioriterer.

Et reorganiseret fiskerierhverv, bedre uddannelser og ny viden fører fremdeles til nyskabelse – innovation. Mangfoldigheden i erhvervslivet vokser, og det er godt for økonomien.

Det finansielle erhverv udvikles, og IT-virksomheder er nu i stand til at konkurrere med udenlandske virksomheder – både her og i udlandet.

Opdrætserhvervet er kommet sig igen og bliver uden tvivl igen et stærkt ben i økonomien.

Tredje olieudbudsrunde er gået i gang, og det tyder på, at der fortsat er stor interesse. Gode prøver øst for og syd for grænser og rekordhøje oliepriser er selvfølgelig med til at skabe interessen.

En økonomifond skal etableres. Fonden skal bruges til at lægge særindtægter til side, for eksempel indtægter fra olieindustrien og privatiseringer.

Gode rejsemuligheder støtter og sikrer udvikling og trivsel i landet. Det skal være let, sikkert og billigt at rejse fra sted til sted, og vi må også forsøge at gøre det lettere og billigere at komme til udlandet.

Færøerne skal ikke være en yderzone. Dette kræver, at vi har et godt trafiknet.

På Vágar bliver lufthavnen og terminalen udbygget, og der etableres toldfrit salg. Der bliver arbejdet med at opdatere luftfartsloven, så vi kan blive en del af det europæiske marked for luftfart. Det medfører konkurrence, som skulle give bedre service og lavere priser.

Jeg mener, at anbefalingen fra tunneludvalget er et godt udgangspunkt at benytte, når arbejdet med at gøre Skálafjordstunnellen og Sandoyartunnellen skal lægges mere konkret til rette. Disse tunneller bliver de største udbygninger af trafiknettet i Færøerne historie. Det er derfor vigtigt, at vi nøje styrer både de økonomiske og teknologiske udfordringer.

Informations- og kommunikationsteknologi hos det offentlige og erhvervslivet er en vigtigt grundlag under nyudvikling og skal være med til at løfte landet fra et industrisamfund til et innovationssamfund. Et godt digitalt netværk er en forudsætning for erhvervsudvikling. For at skabe endnu bedre rammer for IT og andre kommunikationserhverv bliver mulighederne for at etablere et offentligt netselskab, som omfatter hele kommunikationsnettet, undersøgt.

Geografisk ligger vi langt ude i Nordatlanten, men indenfor IT er ingen langt væk – her er vi i centrum med veluddannede folk og et godt netværk.

Hr. formand.

Velfærden er kendetegnende for det gode samfund. Koalitionen arbejder for et solidarisk samfund, hvor hver enkelt har mest mulig frihed, og hvor alle borgere er sikrede lige gode forhold, uden skelen til den sociale situation, fysiske eller udviklingsmæssige evner.

Når en ung kvinde – måske efter endt uddannelse – sidder i udlandet og overvejer at flytte hjem igen, skal hun betragte vores land som et centrum med gode og velfungerende velfærdstjenester. Vi skal være landet, som tager velfærden for alle familier alvorligt.

Koalitionen er allerede gået i gang med klare velfærdspolitiske prioriteringer i finansloven for 2008.

Barselsorloven er forlænget med seks uger – orloven for fædre med to uger. Og barselsorloven bliver trinvis øget, så den bliver på et år, når denne koalitionsperiode er udløbet.

Sygedagpengeloven bliver ændret, så forældre kan holde fri på barnets første sygedag uden modregning i lønnen. Dette skal de kunne gøre ti dage om året for hvert barn under 14 år. Det er særlig timelønnede på det private arbejdsmarked, der endnu ikke har sikret sig denne rettighed.

Velfærd er også muligheden for at bosætte sig og at flytte fra et bosted til et andet. I dag er boligmarkedet for begrænset. Mulighederne for at vælge den bedst egnede bolig er for få.

De, som første gang skal sætte bo, har ikke mange andre muligheder end at købe sig hus eller lejlighed for millionbeløb. Det siger sig selv, at dette er umuligt for eksempelvis de lavestlønnede eller for en enlig forsørger. Og det er en afskrækkende tanke for unge mennesker, som netop har fået sig en uddannelse i udlandet, at det første skridt med henblik på at flytte hjem igen er at låne to millioner til en bolig.

Dette skal vi kunne gøre bedre.

Det er meget nødvendigt med flere boligmuligheder. Landsstyret vil derfor fremme en boligløsning i denne tingperiode.

Dem, som lejer, skal også have trygge kår. Derfor bliver en ny lejelov lagt for Lagtinget i efteråret.

Der bliver også fremlagt en ny arbejdsskadeforsikringslov, som yder væsentlig bedre rammer for anerkendelse af sygdom og mén som arbejdsskade, udover at der bliver bedre muligheder for erstatning og godtgørelse.

Der påbegyndes at opbygge en landsomfattende genoptræningsordning.

FN-konventionen om ligestilling af rettigheder for mennesker med handicap skal tiltrædes.

Her skal det være trygt og godt at blive gammel. De ældre skal have mulighed for at være længst muligt i eget hjem. Derfor skal hjemmeboende få den nødvendige hjælp og vejledning.

Der er foretaget store udbygninger på ældreområdet, men tiden er kommet til at arbejde mere målrettet mod at udvikle indholdet på institutionerne indenfor ældreområdet.

Man kan glædes over, at folk lever længere, og at fortsat flere pensionister kan nyde livets efterår. Men samtidig bliver der færre af dem i den arbejdsføre alder.

Dette er ikke nogen ældrebyrde. Det ord har jeg hørt, men det er ikke til i min bevidsthed. Tværtimod får vi et rigere samfund for alle generationer. Udfordringen er at sikre, at tilstrækkeligt af midler er til pensioner, ældrepleje og sygepleje. Og det kan godt lade sig gøre.

En langsigtet plan om at reformere efterløns- og pensionsområdet er kommet godt i gang. Landstyre har planer om, at en større del af pensionen skal finansieres uden om landskassen, hvor hver enkelt borger sparer op til sin egen pension.

Skatte- og afgiftspolitikken er en anden grundsten under et solidarisk samfund, hvor de bredeste skuldre bærer de tungeste byrder.

Der skal foretages ændringer i skatteloven, således at loven – også den kommunale – bliver mere progressiv, det vil sige, at forholdsvis mere bliver krævet ind i skat fra høje indkomster.

Første skridt er taget. Der bliver arbejdet med at aftage licensbetaling og sygekassebetaling. I stedet skal disse gebyrer betales over skattesystemet.

Arbejdsmarkedet skal gøres mere rummeligt. De, som kan, skal have muligheden for at arbejde, og folk med begrænsede muligheder skal i større grad gøres en del af arbejdsmarkedet. Ordningen med revalidering er blevet mere smidig, så det bedre kan betales sig at arbejde for førtidspensionister. Ordningen med beskyttede arbejdspladser bliver revurderet.

Hverken erhvervslivet eller borgere udvikles i et land, hvor de politiske prioriteringer kun rækker et år frem i tiden eller i bedste fald for en valgperiode. Derfor er Vision 2015 ikke blot en bog. Den er en vejviser til at træffe afgørelser, der rækker længere frem i tiden.

Koalitionen har sat sig for at ændre den finanspolitikken og den økonomiske politik, således den kommer til at omfatte både land og kommuner.

En væsentlig del af demokratiet er, at afgørelserne bliver truffet så nær folket, som muligt. Dette er en begrundelse for, at flere opgaver bliver overført til kommunerne at forvalte. En anden årsag er, at vi kan sprede spændende og udfordrende opgaver og uddannelseskrevende arbejde rundt omkring i landet. Dette trækker unge til områderne.

Ligeledes bliver det nødvendigt at revurdere den kommunale skatteordning, så den bliver mere solidarisk, lige som der er behov for at iværksætte en udligningsordning mellem områderne.

Til alt dette kræves det, at kommunerne er større og stærkere.

Kommunerne bliver stadig færre, men siden 2001 er de kun reduceret fra 48 ned til 34. Sammenlægning af kommuner er ikke et mål i sig selv, men en forudsætning for at udvikle områderne i landet, og derfor har landsstyret sat sig for at reducere antallet af kommuner til syv kommuner i denne valgperiode. En fornuftig tidsplan kunne være 1. januar 2010.

En sådan omlægning kan være svær at godtage for dem, der er bekymrede for at miste sin identitet; men jeg er overbevist om, at det er muligt at beholde den stedbundne identitet, selvom de kommunale enheder bliver større.

Vi skal have gode sundhedstjenester. Faglig uenighed eller tvister om den administrative struktur må ikke på nogen måde tage tid eller energi fra de vigtigste opgaver i sundhedsværket – at have patienterne i fokus.

Vi igangsætter nu en udviklingsplan for sygehusværket, hvor nøgleordene er organisering, finansstyring og kvalitetsudvikling.

Den bedste udvikling opnås ved at etablere sygehusvæsenet som en samarbejdende enhed under én ledelse.

Der er et fortsat krav om flere penge til sygehusvæsenet – udgifterne bare stiger. Derfor er det nødvendigt at vurdere, om bevillingen bliver brugt som hensigtsmæssigt, som det er muligt. En af disse vurderinger er sat i gang og forventes færdiggjort i oktober. Ud fra

denne skal der udarbejdes en mere præcis bevillingsordning, så det bliver lettere at se, hvad pengene skal bruges til, og hvordan de bliver brugt.

Jeg lægger vægt på, at landsstyret ikke har planer om at forringe sundhedsvæsenet. Men vi må forsikre os om, at vi får fuldt udbytte af hver krone.

En strategisk udviklingsplan er sat i værk, både for medarbejdere og sundhedstjenester, og den første patienttilfredshedsundersøgelse er foretaget, hvor ni ud af ti patienter har en god eller meget god helhedsopfattelse af indlæggelsen.

Der arbejdes fortsat med at bedre om mulighederne for samarbejde med andre lande om patientbehandling og om uddannelse af medarbejdere. Der er også igangsat en handlingsplan for kræftsyge, som bliver afsluttet i det kommende år.

Den ny lægevagt er et stort fremskridt. Der har været kritik fremme om, at ordningen ikke virker godt nok på de nordlige øer. Derfor bliver en forsøgsordning sat i værk, hvor man kan komme til undersøgelse af kommunelæger i Klaksvík efter aftale uden for normal afaletid.

Som et væsentligt folkesundhedstiltag er det offentlige rum gjort røgfrit.

Flere tiltag er undervejs for at styrke det psykiatriske område. I efteråret bliver der lagt forslag frem til en ny psykiatrilov, som styrker patienternes rettigheder.

På sundhedsområdet vil vi ligeledes være et centrum, hvor vi alle kan føle os i gode hænder, når vi kommer i forbindelse med sygehusvæsenet. Og vi skal være et centrum, som er i stand til og vil bruge de muligheder, der er i nabolandene, når vores egne kvaliteter ikke er tilstrækkelige.

Udenrigspolitik og internationalt samarbejde er nøglen til at udvikle samfundet i det 21. årh. Globaliseringen gør verden mindre og skaber nye markeder. Skal et samfund stå sig godt i disse omskiftelige tider, må det kunne tilpasse sig, være en aktiv deltager og blive en del af verden.

Vi skal findes vores fodfæste i denne forandrede verden. De nationer, der gør sig til centre og er aktive i mange lande, tiltrækker mennesker og aktiviteter.

Vi har gode forudsætninger for at udvikle os i globaliseringen og at flytte os væk fra vaneopfattelsen, hvor vi betragter os selv som en yderzone, der ikke er i stand til at varetage sine interesser. Vores land og hav er en stor og strategisk vigtig del af Nordatlanten. Vi er et centrum i dette område, som får større betydning i verdensregi, når det drejer sig om naturens råstoffer, klimaforandringer, miljø, vedvarende energi, nye sejlruter og forandrede forhold mellem stormagterne.

For at udbygge det internationale netværk er der etableret et landsstyreområde for udenrigsanliggender, der skal pleje færøske interesser i udlandet.

Det er målet at have folk på alle vores repræsentationer, der alene skal tage sig af eksportudvikling. Repræsentationerne vil også udbyde tjenester og lokaler til for eksempel virksomheder.

Planen er kort og godt at vise omverdenen, hvad vores erhvervsliv og kultur har at tilbyde.

Til at udvikle vores forbindelser og erhvervsaktiviteter må vi åbne dørene, og det gør vi bedst ved påholdende kommunikation og påvirkning. Thi der hvor man ikke er selv, er man ikke mere en halv, og det bedste vil være at afhjælpe dette ved at have dialog med andre mennesker i deres eget land.

Samarbejdet med EU bliver revurderet, for at varer, tjenester, kapital og personer frit kan flytte sig mellem os og unionen.

De diplomatiske tiltag for at opnå EFTA-medlemskab fortsætter og har for nylig gjort fremskridt. EFTA har afgjort at nedsætte et udvalg for at undersøge udvidelsen af fællesskabet, hvor Færøerne er hovedemnet.

Samarbejdet med Island bliver plejet og fortsat udvidet i henhold til Hoyvíkaftalen. Ligeledes har der været møde med regeringen på Isle of Man om at få øen med i aftalen. Målet er at få et frihandelsområde i Vestnorden og at udvide Hoyvíkaftalen til også at omfatte Grønland og Norge.

Skal vi placere Færøerne som centrum i Nordatlanten, må vi knytte samarbejde med alle nationer i området, og derfor er målet at få etableret aftaler om erhvervssamarbejde med Skotland, England og Irland, udover Canada og Rusland.

Vores stærke placering som fiskerination må gøres mere synlig og aktiv på verdensscenen, hvor fiskerierhverv, miljø, madvaresikkerhed og bæredygtig udvikling er i fokus. Vores særlige viden og erfaring indenfor dette område kommer både os selv og andre til gode i et sådan samarbejde.

Et godt skridt på vejen er den selvstændige repræsentation, vi fik i FAO i fjor. Dette har vi allerede fået meget ud af, bl.a. ved med egen stemme i forhandlingerne om at formulere vejledninger for havbunds fiskeri i internationalt farvand og om en ny international aftale om tiltag mod begrænsning af ulovligt fiskeri.

Vi ejer værdifulde dele af de store pelagiske fiskebestande i vores område. Disse fiskerettigheder har næsten lige så stor betydning for økonomien som hele havbunds fiskeriet ved Færøerne.

Mulighederne for at gå nye veje skal ligeledes undersøges og udvikles.

Nu er tiden kommet, hvor vi tager endnu større ansvar på miljøområdet. Ingen er i yderzonen når det gælder miljøproblemerne. Alle er i centrum. Vi må og skal også gøre vores. Det har meget stor betydning for vores selvtillid og omdømme som nation.

Landsstyret er derfor gået i gang med en arbejdsplan på klimaområdet, hvor grupper er nedsat for at udarbejde konkrete forslag til tiltag om begrænsning af udledning af drivhusgasser.

Energispørgsmål er allerede højt prioriteret. Der sigtes efter at etablere offentlig transport, så der mindskes om CO2-udledningen, og registreringsafgiften er forøget for de mest forurenende køretøjer. En fiskeflåde, som bliver tilrettelagt efter bedst mulige fangstmuligheder, gør selvfølgelig også en stor forskel med hensyn til CO2-udledningen.

Landsstyret har sat sig for, at vi skal være med på klimakonferencen i København i 2009, hvor formålet er at godkende en ny internationale aftale om begrænsning i CO2-udledningen. Landsstyret vil binde sig til aftalen, men arbejder for at åbne op for særlige færøske forhold.

Hr. formand.

At være selv bærende er et hovedmål for ethvert samfund, folk og nation. Og forudsætningen for at være selv bærende er at tage eget ansvar. Koalitionen planlægger at fortsætte med de planlagte overtagelser. Målet er gradvist at få en selv bærende økonomi, således at vi bliver økonomiske uafhængige og skaber et selv bærende Færøerne.

Hr. formand.

Når vi lægger sandkornet ind under mikroskopet ser vi landet, folket og det som binder os sammen – kulturen. Ved Olaj løber alt dette sammen i en højere enhed og giver os en værdi, som ikke skal eller kan vurderes i kroner og ører.

Kulturen er identitet og gør os til et folk – en nation.

Kulturen er hovedårsagen til, at vi bor her, og den tiltrækningskraft, der skal trække dem hjem igen, som bor i udlandet – dem, som bor i yderzonen af den færøske kultur.

For uden en kultur forsvinder et folk.

Vi skal skabe rum, som er fristed for os alle, rum som er grobund for de tanker og ideer, meninger og livsanskuelser, som er grundlaget under dette samfund – vores kultur.

Som en del af dette arbejde går koalitionen i gang med at etablere et Nationalmuseum, der skal samle og organisere museerne – vores kulturarv. Nationalmuseet skal styrke de

grundlæggende retninger i museumsideen, som er at indsamle, forske og ikke mindst af skabe viden. Fordi kultur skal leve og knytte mennesker sammen.

En anden væsentlig del af det kulturelle arbejde er at vise vores sprog ære og fremskridt.

Vi er sikre på, at investering i kulturelt arbejde kommer flerfold igen – måske mere som livskvalitet end i kroner. Og vi glæde os til de næste år at arbejde sammen med og lytte til de mange ildsjæle, som arbejder på dette område.

Hr. formand.

Vi står foran store udfordringer, og vi skal tage afgørelser om, hvilken vej samfundet skal bevæge sig – ikke bare nu – men også i lang tid fremover.

Vi er det centrum, som vi gør os til. Vi er centrum i Nordatlanten, vi er centrum sammen med tusind andre centre i den ny verden, vi er centret, som vil samarbejde og lære af områderne omkring os.

Vi står måske på tærsklen til de største forandringer for vores generation. Jeg opfordrer derfor Lagtinget til at leve op til det ansvar, som folket har givet os at varetage.

At vi har visdom og evne til at føre landet fremad sammen med det færøske folk.

Nu har vi brug for Trondurs skarpe vid, Sigmunds rene hjerte og Sverris vilje som stål.

God Olaj

Jóannes Eidesgaard
lagmand